

DEFA

BRUG AF SU-LÅN

Udarbejdet af:

Kristian Thor Jakobsen, cheføkonom
Katinka Bjørk Burke Kristensen, projektassistent

Udgivet maj 2022

Tænk tanken DEA
Fiolstræde 44
1171 København K
www.dea.nu

Indhold

Baggrund	6
Brug af SU-lån	9
Brug af SU-lån blandt helt unge	13
Litteraturliste	18
Bilag	20

01

Baggrund

Baggrund

Uddannelsesstøtten i Danmark, dvs. stipendie plus studielån, er den højeste samlet set sammenlignet med de øvrige nordiske lande. Og det samme gør sig gældende for stipendierne alene (ASIN, 2019). Sammenlignet med de andre nordiske lande er SU-systemet i Danmark altså karakteriseret ved, at stipendier udgør en væsentlig andel, mens studielån kun udgør en lille andel (De Økonomiske Råd, 2018a). Desuagtet peger internationale erfaringer på, at muligheden for kunne optage studielån kan påvirke både optag og frafald i en positiv retning (De Økonomiske Råd, 2018a).

Betydningen af balancen mellem stipendier og lån har været belyst i en svensk og en norsk kontekst. For Sverige er det blevet fundet, at størrelsesforholdet mellem stipendier og lån kan have en lille betydning for studerendes valg af studie og deres sandsynlighed for at gennemføre (Joensen og Mattana, 2017). I Norge ændrede man i 2002 uddannelsesstøtten til primært at være lånebaseret, og den første evaluering viste, at optaget på de videregående uddannelser såvel som andelen, der gennemførte på normeret tid, steg efterfølgende (DEA, 2015). En modelberegning for Danmark har estimeret, at en 10 pct. reduktion i SU-stipendiesatsen kan medføre, at andelen af unge med en gymnasial baggrund, der påbegynder en videregående uddannelse, falder med 0,3 procentpoint. Men hvis lånemulighederne samtidig bliver forøget tilsvarende, vil andelen kun falde med 0,2 procentpoint (De Økonomiske Råd, 2018a).

Givet at studielån fylder relativt lidt i den danske model for uddannelsesstøtte, samtidig med at udgifterne til stipendiedelen har været støt stigende og nu udgør ca. 21 mia. kr. årligt, har der flere gange været fremsat forslag om at justere på forholdet mellem stipendier og lån.¹ Produktivitetskommissionen havde det som anbefaling at omlægge stipendier til statsgaranterede lån, og De Økonomiske Råd samt Reformkommissionen har foreslået at omlægge SU-stipendier til lån for studerende på kandidatuddannelserne (De Økonomiske Råd, 2018b; Produktivitetskommissionen, 2014; Reformkommissionen, 2022). Både Arbejderbevægelsens Erhvervsråd og Dansk Erhverv har hver især også talt for sidstnævnte anbefaling (AE, 2021; Dansk Erhverv, 2021).

Studerendes brug af SU-lån er dog ikke blevet belyst meget hidtil. Det er dog tidligere blevet vist, at den gennemsnitlige SU-gæld er stort set ens for nyuddannede, når de er opdelt efter deres indkomst fem år efter dimitteret (De Økonomiske Råd, 2018a). Hvis vi kun ser på personer med en universitetsbachelor- eller kandidatuddannelse og i stedet opdeler dem efter forældres indkomst, skylder 30-årige opvokset med forældre med de 10 pct. laveste indkomster i snit 44.000 kr. på SU-lån som 30-årige, mens unge fra topindkomstgruppen i snit har en gæld på små 20.000 kr. (DEA, 2021). Et perspektiv, der mangler på SU-gæld, er dog, hvornår gælden bliver stiftet.

Denne analyse dykker derfor mere ned i, hvor meget unge mennesker i Danmark skylder i SU-lån frem til, at de fylder 30 år. Hvornår bliver gælden primært optaget, og hvordan ser det ud, når vi opdeler de unge efter socioøkonomisk baggrund? Denne viden er væsentlig ift. at forstå, hvor i uddannelsessystemet eventuelle sociale forskelle i låneoptag skabes.

¹ Se fx DEA, 2021 for udviklingen i udgifterne til SU.

Den største umiddelbare udfordring ved at kortlægge unges brug af SU-lån er, at den tilgængelige information kun går tilbage til 2014. Det er derfor ikke muligt at følge en ungdomsårgang gennem alle år fra deres 18. til deres 30. år. Men ved at se på tværs af årgangene kan vi stadig opnå et væsentligt indblik i brugen af SU-lån over en hel ungdom.

Hovedkonklusioner

- Den gennemsnitlige SU-gæld topper omkring de 27 år, hvor en person i snit skylder omkring 25.000 kr. Hvis vi opdeler personerne efter deres forældres indkomst, er det tydeligt, at personer med forældre med de laveste indkomster, har brugt SU-lån i højere grad end andre. Samtidig kan vi også se, at den gennemsnitlige SU-gæld topper for alle omkring de 27 år uanset forældres indkomstniveau.
- En del af forskellene i størrelsen på SU-gælden blandt personer i slutningen af tyverne er forklaret med brug af SU-lån, når de unge er højst 21 år, og for manges vedkommende altså tilknyttet en ungdomsuddannelse og ikke en videregående uddannelse. Der er en klar forskel i, hvor meget unge på 18-21 år benytter sig af muligheden for at optage SU-lån, når vi opdeler de unge efter forældrenes indkomstniveau. Som 21-årige har unge fra lavindkomstgruppen en SU-gæld på ca. 9.000 kr. i snit, mens unge fra topindkomstgruppen i snit kun skylder omkring 2.000 kr.
- Det er særligt unge, der er flyttet hjemmefra, imens de går på fx en ungdomsuddannelse, der har en relativt høj SU-gæld som 21-årige. Fx skylder en ung fra lavindkomstgruppen i snit ca. 1.100 kr. allerede som 18-årig, hvis vedkommende er flyttet hjemmefra inden sit 19. år, mens unge fra topindkomstgruppen skylder ca. 800 kr. Samtidig er der dog klart flere unge fra lavindkomstgruppen, der er flyttet hjemmefra, inden de er fyldt 19 år – 4.000 unge – sammenlignet med fx unge fra topindkomstgruppen – 1.000 unge.
- Næsten halvdelen af forskellen i SU-gæld mellem de forskellige indkomstgrupper, når gælden topper omkring de 27 år, er allerede til stede, når de unge fylder 22 år, hvis vi ser på unge på de videregående uddannelser. Samlet set stiger SU-gælden for unge fra lavindkomstgruppen, der har påbegyndt en videregående uddannelse, med ca. 27.500 kr. fra deres 22.-27. år, mens gælden stiger med ca. 18.500 kr. for unge fra topindkomstgruppen. Samtidig skyldte de unge fra lavindkomstgruppen allerede omkring 8.500 kr. mere end unge fra topindkomstgruppen, da de var 22 år, altså næsten halvdelen af forskellen omkring de 27 år.

Implikationer

- Vi kan se, at en del af forskellen i gæld mellem indkomstgrupper er grundlagt, inden de unge er startet på en videregående uddannelse. Dvs. at vi i spørgsmålet om SU-gæld også bør interessere os for, hvad der sker relativt tidligt i de unges uddannelsesliv, da denne gæld naturligvis påvirker de unges samlede SU-gæld, når de færdiggør en videregående uddannelse.
- En anden grund til at interessere sig for gæld blandt unge med forældre fra lave indkomstgrupper – i tilgift til ulighedsaspektet – er de konsekvenser, det kan have for optagelse på videregående uddannelser. Forskning har vist, at unge med forældre fra lavere indkomstgrupper kan være mere forbeholdne over for at stifte gæld end andre grupper (De Økonomiske Råd, 2018a). Derfor er det muligt, at en allerede etableret studiegæld inden påbegyndelse af en videregående uddannelse kan have betydning for deres villighed til at påbegynde en videregående uddannelse og dermed stifte endnu mere gæld. Blandt de unge med gymnasial baggrund og mest SU-gæld som 20-årige kan vi fx se, at lidt mere end hver femte ikke er startet på en videregående uddannelse, når de er fyldt 25 år, mod lidt under hver sjette uden SU-gæld som 20-årig.

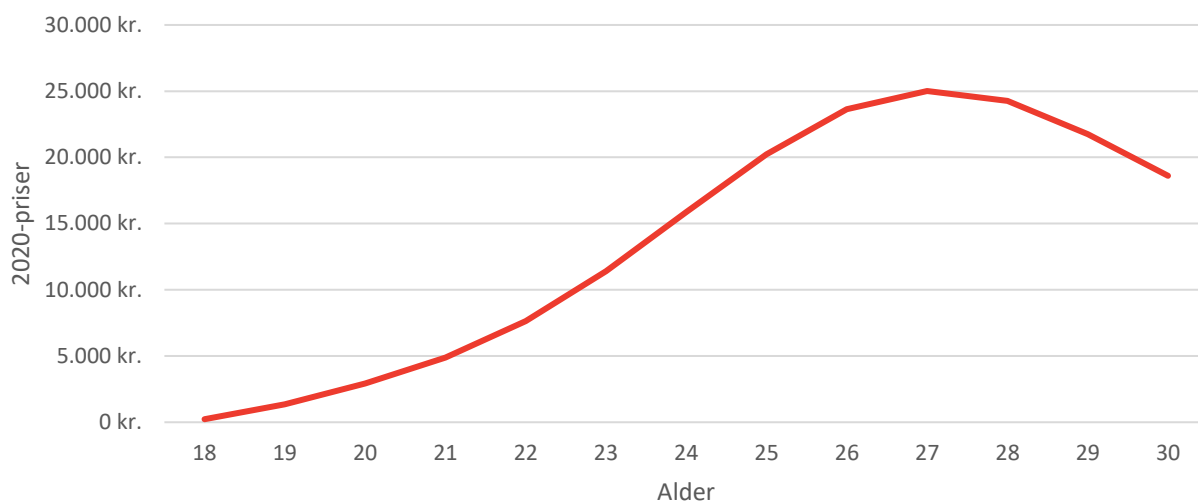
02

Brug af SU-lån

Brug af SU-lån

Den gennemsnitlige SU-gæld toppe omkring de 27 år, hvor en person i snit skylder omkring 25.000 kr., jf. Figur 1. For personer ældre end 27 år falder den gennemsnitlige SU-gæld, i takt med at flere og flere personer ikke længere er under uddannelse, og derfor tilbagebetaler på deres SU-gæld frem for at optage SU-lån. Vi kan også se, at SU-lån i højest grad bliver optaget, når de unge er mellem 21 og 26 år.

Figur 1 // Gennemsnitlig SU-gæld opdelt efter alder, 2014-2019

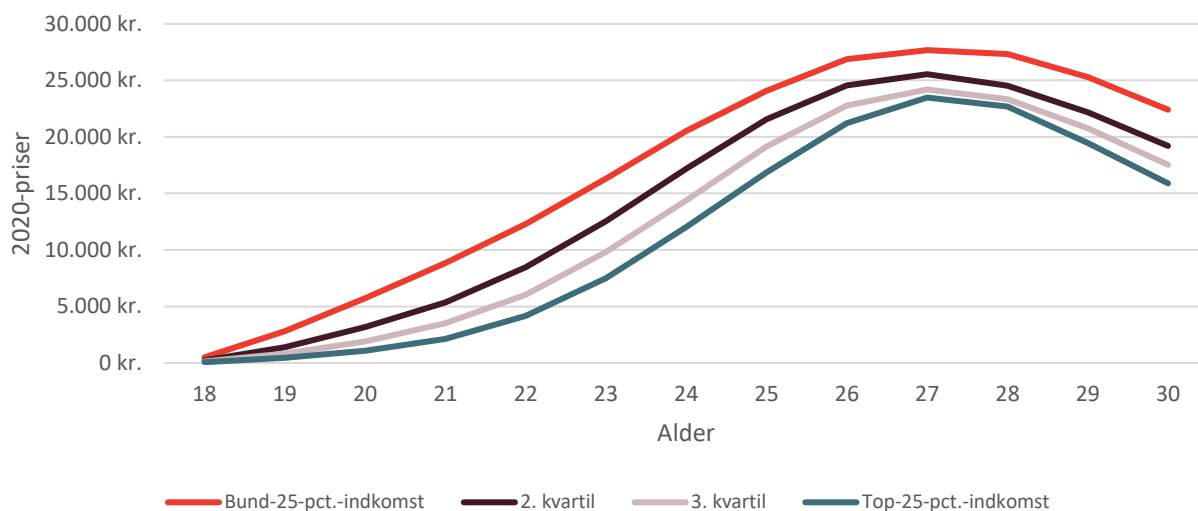
Kilde: egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik

Hvis vi opdeler personerne efter deres forældres indkomst, da personerne selv var 15 år, er det tydeligt, at personer med forældre, der havde de laveste indkomster, også har brugt SU-lån i højere grad end andre, jf. Figur 2. Samtidig kan vi også se, at den gennemsnitlige SU-gæld toppe for alle omkring de 27 år uanset forældres indkomstniveau.

I snit skylder en person på 27 år opvokset i lavindkomstgruppen omkring 27.500 kr. i SU-gæld, mens en person fra topindkomstgruppen skylder omkring 23.500 kr., altså en forskel på ca. 4.000 kr. i snit.

Målt i kroner kan vi dog også se, at forskellen i den gennemsnitlige SU-gæld faktisk er større blandt fx de 21-årige. Her er forskellen på godt 6.500 kr. Så en del af den forskel, man ser i SU-gæld, når vi opdeler unge i slutningen af tyverne efter deres forældres ressourceniveau, er faktisk grundlagt relativt tidligt og for manges vedkommende, før de overhovedet er startet på en videregående uddannelse.

Figur 2 // Gennemsnitlig SU-gæld opdelt efter alder og forældres indkomstniveau, 2014-2019

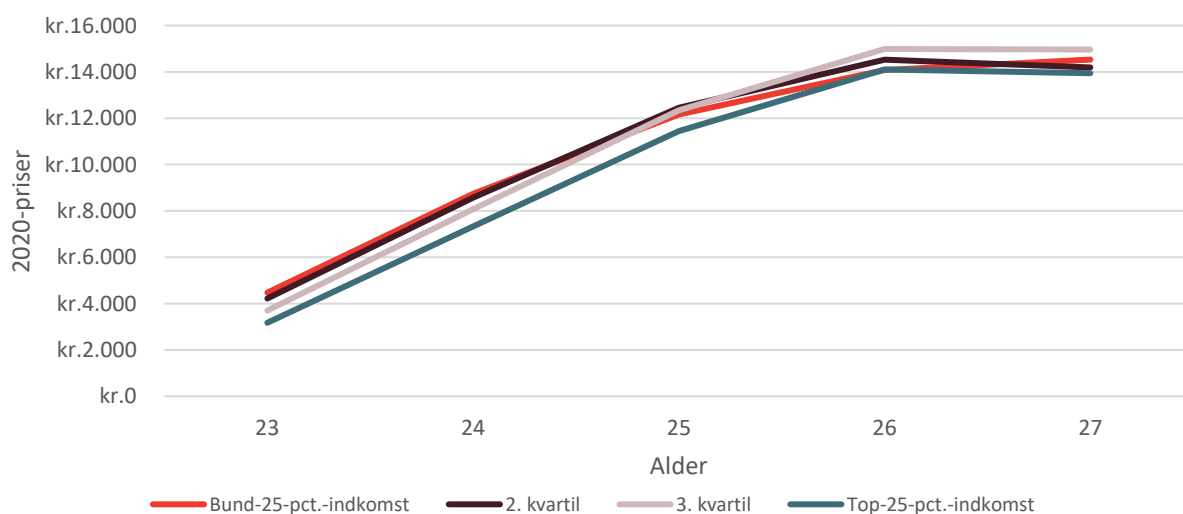
Kilde: egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik

Anm.: Forældrenes indkomstniveau er bestemt ud fra deres indkomst, da børnene var 15 år.

Hvis vi ser bort fra SU-gæld, optaget inden de unge fylder 22 år, og ser på, hvor meget SU-gælden i snit ændrer sig fra år til år for en given årgang, kan vi se, at unge rent faktisk ser ud til at forøge deres gæld stort set lige meget fra år til år fra deres 22. år uanset forældrenes indkomstniveau, jf. Figur 3. Fx stiger den gennemsnitlige SU-gæld, fra de unge fylder 22 år, til de fylder 23 år, med ca. 4.200 kr. for unge fra lavindkomstgruppen og 3.200 for unge fra topindkomstgruppen.

På den måde kan vi måske endnu bedre illustrere pointen fra før om, at en del af forskellen i den samlede SU-gæld mellem unge i slutningen af tyverne altså er drevet af forskellig brug af SU-lån, allerede da de unge var mellem 18 og 21 år.

Figur 3 // Ændring i gennemsnitlig SU-gæld ift. deres SU-gæld som 22-årige opdelt efter alder og forældres indkomstniveau, 2014-2019

Kilde: egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik

Anm.: Inkluderer kun unge født i 1992. Forældrenes indkomstniveau er bestemt ud fra deres indkomst, da børnene var 15 år.

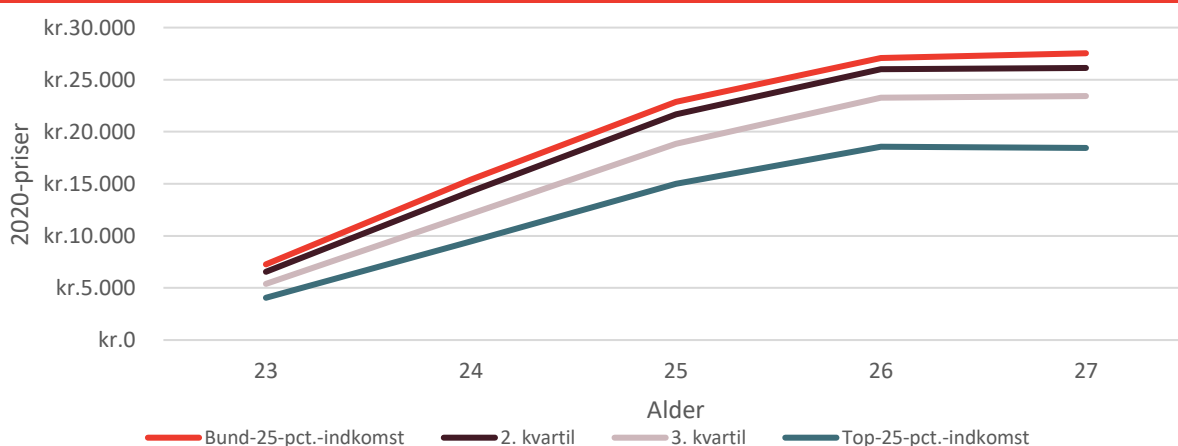
Den gennemsnitlige gæld for de fire grupper er dog et produkt af flere ting. På den ene side er det kun muligt at optage SU-lån, hvis man er indskrevet på en SU-berettiget uddannelse. Dette er der alt andet lige flere, der er, jo højere forældrenes ressourceniveau er. Dette trækker i retning af, at unge opvokset i fx topindkomstgruppen vil have en højere SU-gæld i snit, da der er flere unge her, der bliver indskrevet på en SU-berettiget uddannelse sammenlignet med unge fra fx lavindkomstgruppen.

Der er sig af muligheden for at optage SU-lån ved siden af SU-stipendiet. Fx har unge fra lavindkomstgruppen, der har studeret på universitetet, typisk optaget mere SU-lån end de øvrige universitetsstuderende (DEA, 2021). Så en tendens til, at studerende optager mere SU-lån, jo færre ressourcer deres forældre har, vil alt andet lige trække i retning af, at unge fra lavindkomstgruppen har en højere SU-gæld i snit end andre.

Når vi ser på alle unge, tyder det altså på, at de to ovenstående faktorer mere eller mindre opvejer hinanden. For hvis vi fx udelukkende ser på unge, der rent faktisk har påbegyndt en videregående uddannelse i starten af tyverne, kan vi se relativt klare forskelle i, hvor meget SU-gæld de unge optager alt efter deres forældres ressourcer, jf. Figur 4.

SU-gælden for unge fra lavindkomstgruppen, der har påbegyndt en videregående uddannelse inden deres 27. år, voksede i snit med 7.300 kr. fra deres 22. til deres 23. år. Det samme beløb for unge fra topindkomstgruppen ligger på ca. 4.000 kr. Samlet set stiger SU-gælden for unge fra lavindkomstgruppen, der har påbegyndt en videregående uddannelse, med ca. 27.500 kr. fra deres 22.-27. år, mens gælden stiger med ca. 18.500 kr. for unge fra topindkomstgruppen. Samtidig skyldte de unge fra lavindkomstgruppen allerede omkring 8.500 kr. mere end de unge fra topindkomstgruppen, da de var 22 år.² Dvs. at næsten halvdelen af forskellen i SU-gæld omkring de 27 år mellem de forskellige indkomstgrupper er sket, inden de unge fylder 22 år.

Figur 4 // Ændring i gennemsnitlig SU-gæld ift. gælden som 22-årig opdelt efter alder og forældres indkomstniveau blandt dem, der har påbegyndt en videregående uddannelse, 2014-2019

Kilde: egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik

Anm.: Inkluderer kun unge født i 1992. Forældrenes indkomstniveau er bestemt ud fra deres indkomst, da børnene var 15 år.

² Se bilag.

03

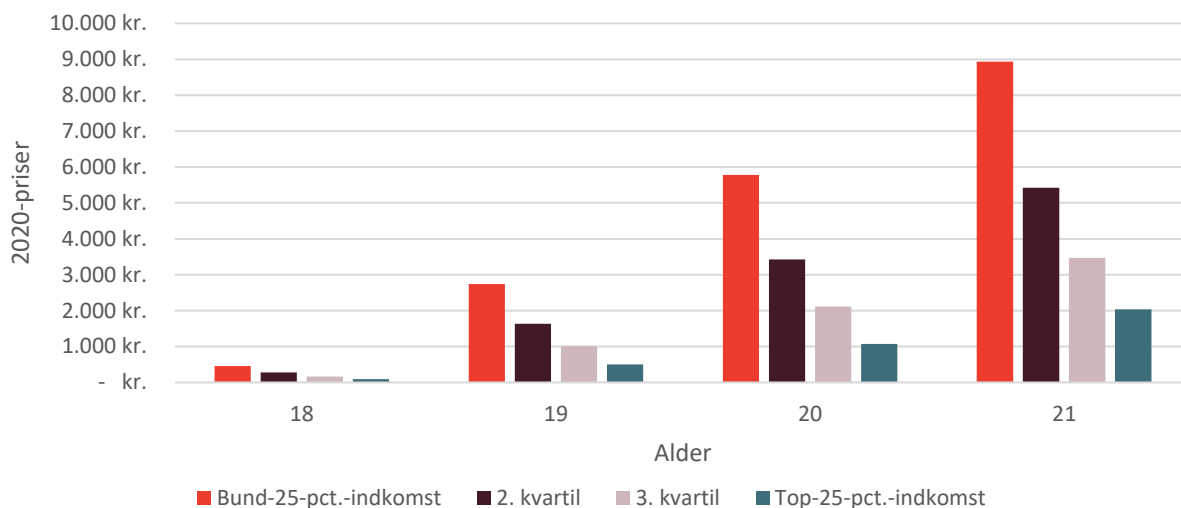
Brug af SU-lån blandt helt unge

Brug af SU-lån blandt helt unge

En del af forskellene i størrelsen på SU-gælden blandt personer i slutningen af tyverne er altså forklaret ved brug af SU-lån, inden de unge er fyldt 21 år og for manges vedkommende altså er tilknyttet en ungdomsuddannelse og ikke en videregående uddannelse.

Der er en klar forskel i, hvor meget unge på 18-21 år benytter sig af muligheden for at optage SU-lån, når vi opdeler de unge efter forældrenes indkomstniveau, jf. Figur 5. Som 21-årige har unge fra lavindkomstgruppen en SU-gæld på ca. 9.000 kr. i snit, mens unge fra topindkomstgruppen i snit kun skylder omkring 2.000 kr. Vi kan også se, at forskellene i brug af SU-lån allerede viser sig, når de unge er 18-19 år, så der er en klar tendens til, at unge fra lavindkomstgruppen optager SU-lån, mens de er indskrevet på ungdomsuddannelserne.³ 42 pct. af de 21-årige med SU-gæld er således fra lavindkomstgruppen, mens kun 12 pct. er fra topindkomstgruppen.

Figur 5 // Gennemsnitlig SU-gæld opdelt efter alder og forældres indkomstniveau, 2014-2019

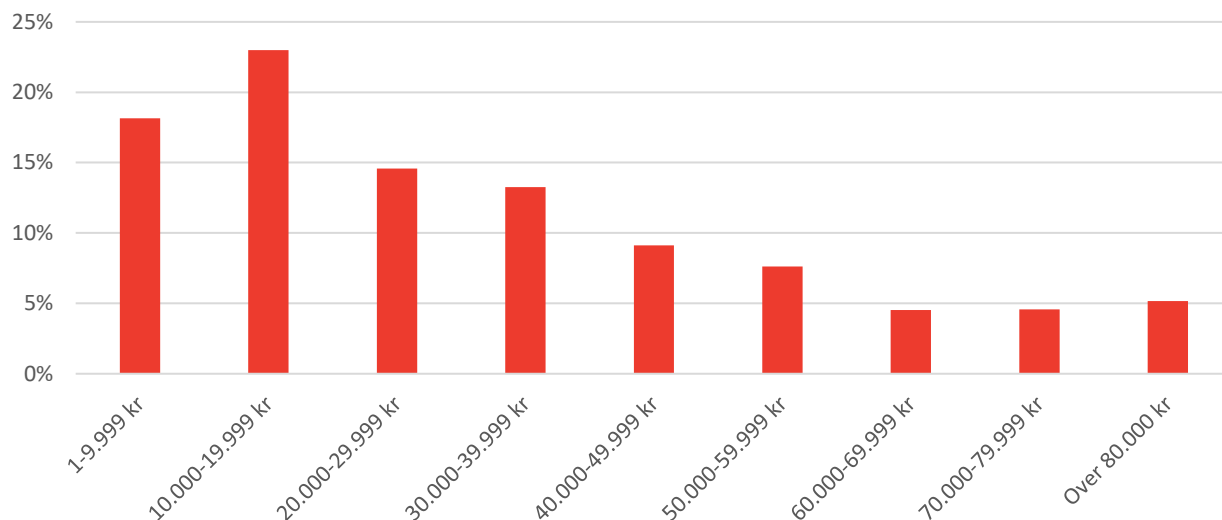
Kilde: egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik

Anm.: Inkluderer kun unge født i 1996. Forældrenes indkomstniveau er bestemt ud fra deres indkomst, da børnene var 15 år.

Alt i alt er der knap 7.000 20-årige, der har optaget SU-lån. Hvis vi ser på de unge med mest gæld, fx den fjerdedel af de 20-årige med mest SU-gæld, udgør SU-gælden i snit ca. 67.500 kr. Omkring to ud tre med SU-gæld skylder dog mindre end 40.000 kr. som 20-årige, og heraf skylder hver fjerde mindre end 10.000 kr.

³ Se bilag for figur over uddannelsesstatus for 19-22-årige med SU-gæld. Fx er 71 pct. af de 19-årige indskrevet på en ungdomsuddannelse, mens de resterende ikke er indskrevet på en uddannelse længere.

Figur 6 // 20-årige med SU-gæld opdelt efter deres samlede SU-gæld

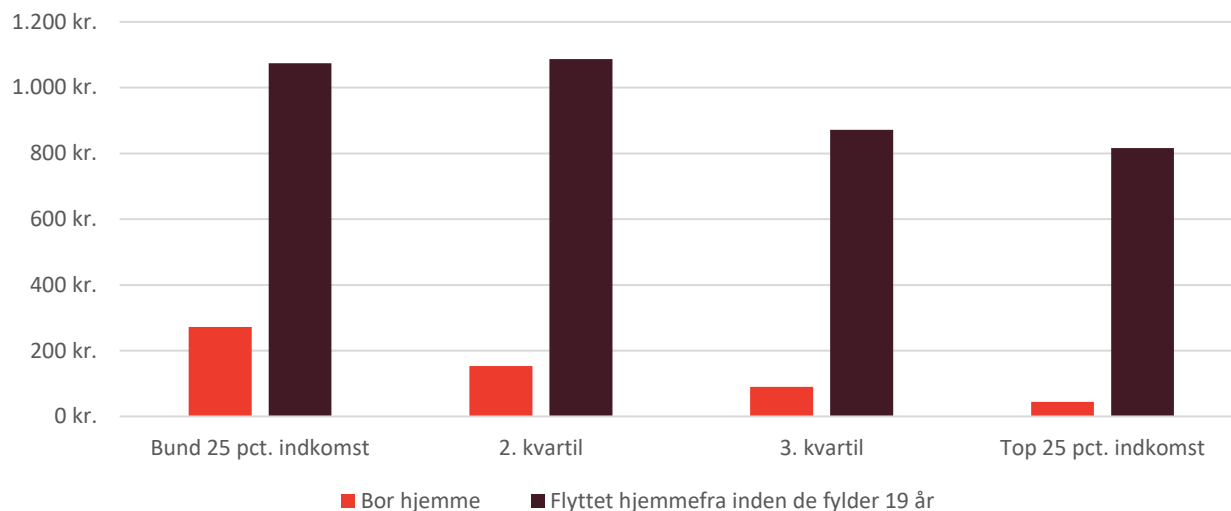
Kilde: egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik

Anm.: Inkluderer kun unge født i 1994.

16 pct. af de unge er flyttet hjemmefra, inden de er fyldt 19 år, hvilket kunne være en årsag til, at de netop har optaget SU-gæld. Unge, der er flyttet hjemmefra, inden de fylder 19 år, har fx optaget markant mere SU-gæld end øvrige unge fra deres årgang, jf. Figur 7.

Unge fra lavindkomstgruppen, der er flyttet hjemmefra, inden de er fyldt 19 år, skylder således i snit ca. 1.100 kr., mens unge fra topindkomstgruppen skylder ca. 800 kr. Samtidig er der dog klart flere unge fra lavindkomstgruppen, der er flyttet hjemmefra, inden de er fyldt 19 år – 4.000 unge – sammenlignet med fx unge fra topindkomstgruppen – 1.000 unge. Så den højere sandsynlighed for at flytte hjemme fra i en relativt tidlig alder er i høj grad med til at drive forskellen i SU-gæld mellem unge fra de forskellige indkomstgrupper.

Figur 7 // Gennemsnitlig SU-gæld som 18-årige

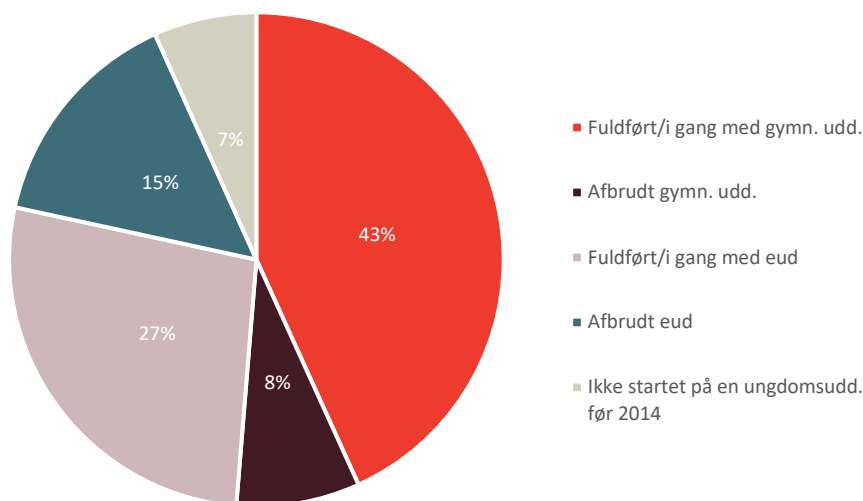
Kilde: egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik

Anm.: Inkluderer kun unge født i 1996. Forældrenes indkomstniveau er bestemt ud fra deres indkomst, da børnene var 15 år.

De fleste 20-årige – 70 pct. – der har SU-gæld, har gennemført eller er stadig i gang med en ungdomsuddannelse, jf. Figur 8. Opdelt på type er det 43 pct., der gennemfører eller er i gang med en gymnasial uddannelse, og 27 pct., der gennemfører eller er i gang med en erhvervsuddannelse. Men det betyder også, at blandt de 20-årige med mest SU-gæld gennemfører omkring tre ud af ti ikke en ungdomsuddannelse, selvom de har optaget SU-lån i perioden.⁴

⁴ De kan dog gennemføre en ungdomsuddannelse sidenhen, men den SU-gæld, som de har optaget indtil deres 20. år, er ikke gået til en uddannelse, som de gennemfører.

Figur 8 // Uddannelsesstatus for 20-årige med SU-gæld

Kilde: egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik

Anm.: Inkluderer kun unge født i 1994. Ungdomsuddannelse, der er inkluderet i opgørelsen, er påbegyndt inden 2014, altså inden den studerende fylder 20 år.

Blandt de 20-årige med mest SU-gæld, og som gennemfører en gymnasial uddannelse, er godt hver femte ikke kommet i gang med en videregående uddannelse fem år efter, jf. Tabel 1. 13 pct. har forsøgt, men har afbrudt en videregående uddannelse. Der er ikke forskel i SU-gælden som 20-årige ift. de unge i hver af disse kategorier, men deres SU-gæld som 25-årige afspejler selvfølgelig, om de er eller har været i gang med en SU-berettiget uddannelse eller ej. Hvis vi ser på unge uden SU-gæld som 20-årige, er det 14 pct., der ikke er kommet i gang med en uddannelse.

Tabel 1 // Uddannelsesstatus som 25-årige blandt de unge med mest gæld som 20-årige, og som også gennemførte en gymnasial uddannelse

	Andel	Gennemsnitlig gæld som 20-årig	Gennemsnitlig gæld som 25-årig
Gennemført en videregående uddannelse	41%	66.123 kr.	162.429 kr.
Stadig i gang med at gennemføre deres første uddannelse i 2020	24%	68.194 kr.	156.539 kr.
Afbrudt en videregående uddannelse	13%	71.125 kr.	104.867 kr.
Aldrig startet på en videregående uddannelse	22%	65.997 kr.	28.942 kr.
I alt	100%	67.258 kr.	123.805 kr.

Kilde: egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik

Anm.: Inkluderer kun unge født i 1994.

04

Litteraturliste

Litteraturliste

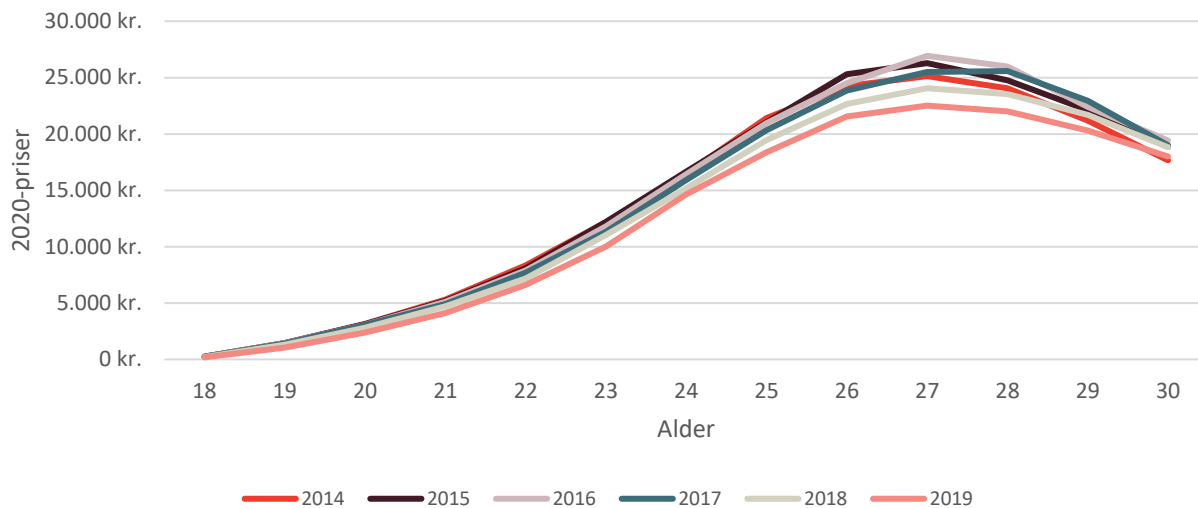
- AE, 2021. Akademikernes SU kan bruges bedre i uddannelsessystemet [WWW Document]. URL <https://www.ae.dk/debatindlaeg/2021-10-akademikernes-su-kan-bruges-bedre-i-uddannelsessystemet> (accessed 1.7.22).
- ASIN, 2019. Studerende i Norden – studiestøtte og økonomi – 2. udgave.
- Dansk Erhverv, 2021. Et fremtidssikret uddannelsessystem – der løfter alle.
- De Økonomiske Råd, 2018a. Kapitel III Uddannelsesstøtte på de videregående uddannelser (No. Forår 2018), Dansk Økonomi.
- De Økonomiske Råd, 2018b. Gode argumenter for at omlægge dele af SU til lån på kandidatuddannelserne [WWW Document]. Økon. Råd. URL <https://dors.dk/oevrige-publikationer/kronikker-artikler/gode-argumenter-omlaegge-dele-su-laan-paa> (accessed 1.7.22).
- DEA, 2021. Ressourcestærke unge modtager mest SU.
- DEA, 2015. SU i Norden og erfaringer med SU-reform i Norge fra 2002. DEA.
- Joensen, J.S., Mattana, E., 2017. Student Aid, Academic Achievement, and Labor Market Behavior. SSRN Electron. J. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3028295>
- Produktivitetskommissionen, 2014. Det handler om velstand og velfærd – slutrapport. Kbh.
- Reformkommissionen, 2022. Nye reformveje 1.

05

Bilag

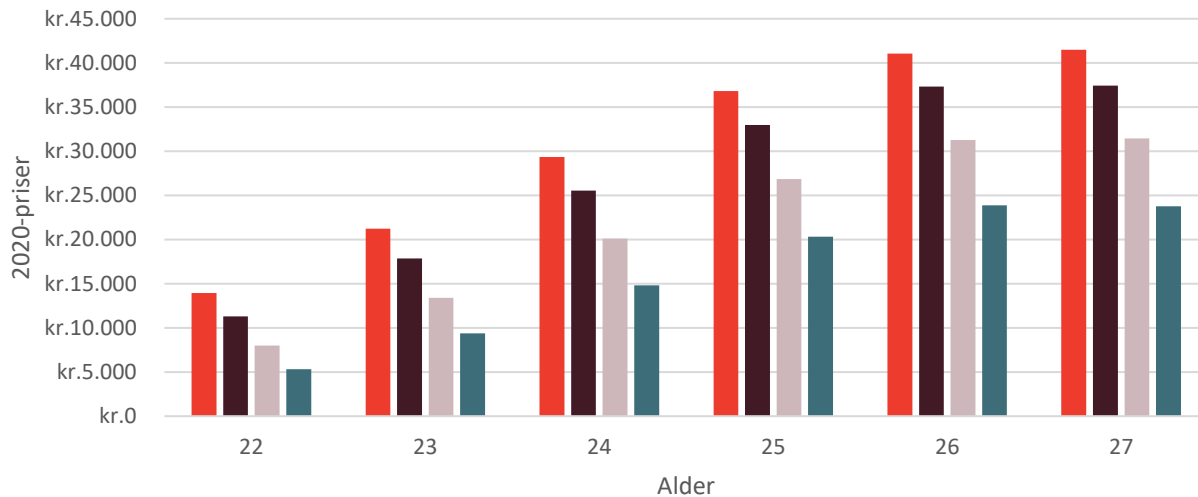
Bilag

Figur 9 // Gennemsnitlig SU-gæld opdelt efter alder, fordelt på opgørelsesårene 2014-2019

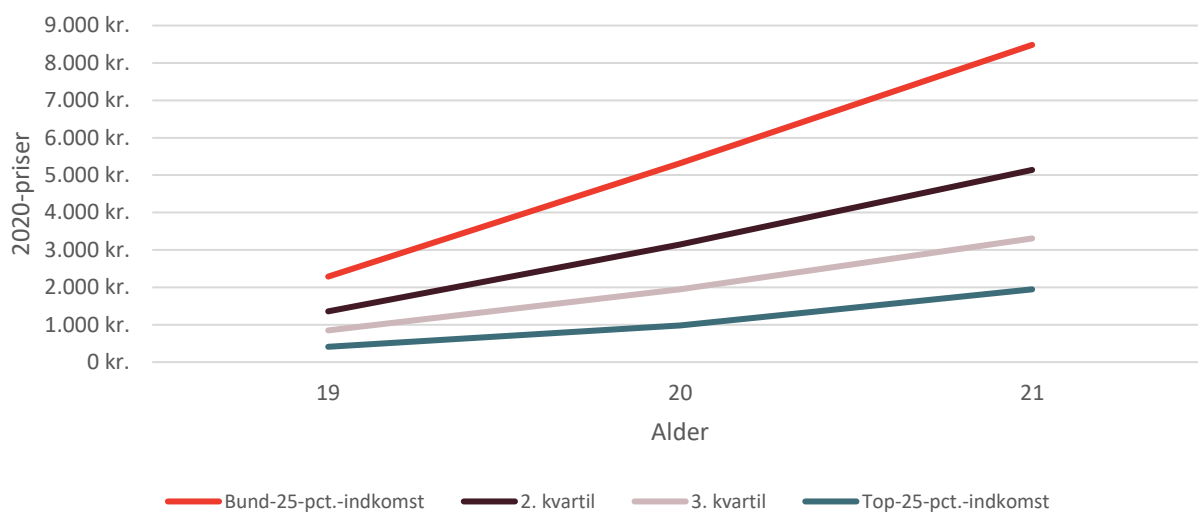
Kilde: egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik

Figur 10 // Gennemsnitlig SU-gæld opdelt efter alder og forældres indkomstniveau for årgang 1992 blandt dem, der har påbegyndt en videregående uddannelse, 2014-2019

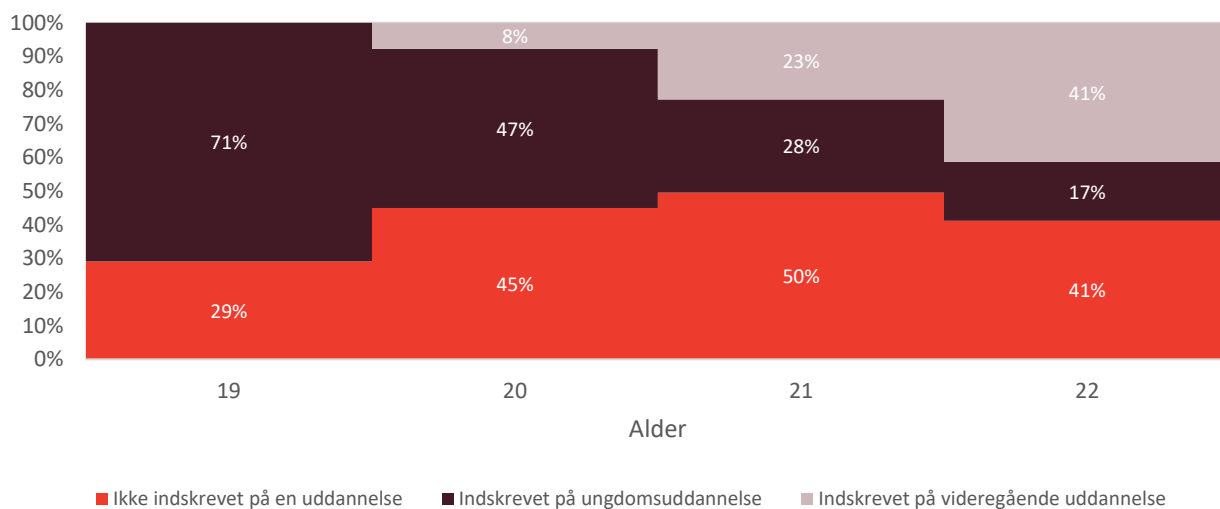
Kilde: egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik

Figur 11 // Ændring i gennemsnitlig SU-gæld ift. året før opdelt efter alder og forældres indkomstniveau for årgang 1996, 2015-2019

Kilde: egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik

Figur 12 // Uddannelsesstatus for unge med SU-gæld

Kilde: egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik

Anm.: Unge født i 1996.

DEA

Tænkertanken DEA
Fiolstræde 44
1171 København K
www.dea.nu